

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНИХ НАУК
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Навчально-методичною радою ІДГУ
Протокол № 4 від 15.01 2019 р.

Голова НМР Н. М. Кольцун

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Регіонознавство в шкільній історичній освіті

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
(шифр і назва галузі знань)

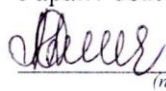
спеціальність 014 Середня освіта (014.03 Історія)
(код і назва спеціальності (предметної спеціальності або спеціалізації))
(спеціалізація)

освітня програма Середня освіта: історія, основи правознавства та економіки
(назва освітньої програми)

тип дисципліни вибіркова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

 А.В. Дізанова
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української і всесвітньої історії та культури
протокол № 8 від 10.01.19

Завідувач кафедри
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету української філології та соціальних наук

 І.Б. Ушаков
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробник програми:

Гончарова Наталія Олександрівна, кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

Рецензент програми:

Дізанова Ада Віталіївна, кандидат історичних наук, доцент кафедри української і всесвітньої історії та культури.

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів: 4	<i>Лекції:</i>	
	26	8
Модуль: 1	<i>Практичні заняття:</i>	
Загальна кількість годин: 120	-	-
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 3	<i>Лабораторні заняття:</i>	
	-	-
Семестр: 5-6	<i>Семінарські заняття:</i>	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	<i>Консультації:</i>	
- аудиторне: 3	-	-
- самостійна робота: 5	<i>Індивідуальні заняття:</i>	
Форма підсумкового контролю: залік	-	-
Мова навчання: українська	<i>Самостійна робота:</i>	
	72	106

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: оптимізація методів і форм організації освітньої діяльності на уроках історії засобами регіоназнавства.

Метою вивчення дисципліни є: визначити взаємозв'язки регіоназнавства з історичною наукою; навчити виявляти просторові рамки історичних процесів та явищ; формувати практичні навички застосування регіоназнавчих методів у викладацькій та дослідницькій роботі.

Передумови для вивчення дисципліни: оволодіння фаховими компетентностями, що формуються під час вивчення дисциплін «Методика навчання історії», «Педагогіка» та «Психологія»

Міждисциплінарні зв'язки: проблематика курсу пов'язана з дисциплінами «Методика навчання правознавства», «Методика навчання економіки», «Основи педагогічної майстерності».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

- Знання:** знати концептуальні та прикладні аспекти регіоназнавства як складової частини освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти; особливості комплексного регіоназнавчого аналізу; методичні засади висвітлення специфіки соціально-економічного, політичного, культурного розвитку відносно цілісних територіальних утворень – регіонів – у шкільних курсах історії; значення регіоназнавства як провідного фактору формування історичної та патріотичної свідомості учнів.
- Уміння:** аналізувати навчально-методичну літературу, характеризувати методи регіоназнавчих досліджень, визначати оптимальні форми роботи з

регіональними матеріалами залежно від конкретної теми та поставлених цільових завдань уроку, складати плани-конспекти уроків із застосуванням регіонального компоненту, враховувати пізнавальні можливості учнів.

3. *Комунікація*: формувати комунікаційну стратегію з дотриманням етичних норм зі всіма учасниками освітнього процесу; організувати співпрацю учнів і вихованців та ефективно працювати в команді (педагогічному колективі освітнього закладу, інших професійних об'єднаннях).
4. *Автономність та відповідальність*: створювати рівноправне і справедливе освітнє середовище, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від їх соціально-культурно-економічного контексту.

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семинарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Регіоназнавство як наука і навчальна дисципліна	8	4	4	-	-	-	12	2	1	1	-	-	-	20
2.	Історія становлення і розвитку вітчизняного регіоназнавства	8	4	4	-	-	-	14	2	1	1	-	-	-	20
3.	Теоретико-методологічні засади регіоназнавства	10	6	4	-	-	-	14	3	2	1	-	-	-	20
4.	Навчання регіональної історії як система	10	6	4	-	-	-	14	3	2	1	-	-	-	20
5.	Методичні засади організації та проведення уроків з регіональної історії	12	6	6	-	-	-	14	4	2	2	-	-	-	22
Проміжний контроль		-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	4
Разом:		48	26	22	-	-	-	72	14	8	6	-	-	-	106

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. Регіоназнавство як наука і навчальна дисципліна

Об'єкт і предмет регіоназнавства. Місце регіоназнавства в системі природничих і гуманітарних наук. Регіоназнавство як міждисциплінарна наука. Історія і географія як динамічні основи регіоназнавства. Загальна характеристика зовнішнього/міжнародного і внутрішнього регіоназнавства. Понятійний апарат регіоназнавства.

Тема 2. Історія становлення і розвитку вітчизняного регіонаознавства

Етапи розвитку вітчизняних регіональних досліджень. Відокремлення регіональних розділів у науках суспільствознавчого напрямку. Виникнення регіонального підходу в рамках історичних досліджень. Сучасні напрями і школи історичного регіонаознавства, їх досягнення. Зарубіжний досвід у вивченні регіональної історії.

Тема 3. Теоретико-методологічні засади регіонаознавства

Методологічні підходи до поняття «регіон» у вітчизняній і зарубіжній науці. Міждисциплінарні підходи і комплексування методів регіональної науки. Методи історичного дослідження в регіонаознавстві. Критика та інтерпретація в історії та регіонаознавстві. Особливості джерел для дослідження з регіональної історії. Методологія і методика регіонального дослідження, способи презентації його результатів. Мікроісторія, локальна історія, усна історія, історія повсякденності, інші перспективні дослідницькі стратегії.

Тема 4. Навчання регіональної історії як система

Основні напрями включення регіонального змісту в освітній процес (поліпредметний базовий, поліпредметний підвищений, монопредметний поглиблений, монопредметний інтегративний). Підходи до вивчення регіонального компонента освіти. Рівні подання матеріалу. Перспективні підходи до розвитку історичної освіти з урахуванням полікультурного характеру українського суспільства.

Місце і роль регіонаознавства в системі сучасної шкільної історичної освіти. Основні етапи становлення шкільної регіонаознавчої (краєзнавчої) історичної освіти. Здобутки і проблеми шкільної регіонаознавчої історичної освіти на сучасному етапі, перспективи методичних пошуків. Досвід розробки регіональної концепції історико-краєзнавчої освіти школярів.

Тема 5. Методичні засади організації та проведення уроків з регіональної історії

Цілі, завдання, зміст, структура регіонаознавчої освіти. Методи та форми організації навчальної діяльності з використанням регіонального компоненту на уроках історії в умовах сучасного закладу загальної середньої освіти. Регіональна історія в курсі історії України. Регіональна історія на уроках всесвітньої історії. Розвиток пізнавальних і творчих можливостей учнів на основі регіональної історії. Оптимізація спектру сучасних засобів навчання на матеріалах регіональної історії. Шляхи формування ключових регіонаознавчих компетентностей учнів. Діагностика і контроль у навчанні регіональної історії. Регіональна історія в позакласній роботі.

5.2. Тематика семінарських занять

ТЕМА 1. Регіонаознавство як наука і навчальна дисципліна

ТЕМА 2. Регіонаознавство як наука і навчальна дисципліна

ТЕМА 3. Історія становлення і розвитку вітчизняного регіонаознавства

ТЕМА 4. Історія становлення і розвитку вітчизняного регіонаознавства

ТЕМА 5. Теоретико-методологічні засади регіонаознавства

ТЕМА 6. Теоретико-методологічні засади регіонаознавства

ТЕМА 7. Навчання регіональної історії як система

ТЕМА 8. Навчання регіональної історії як система

ТЕМА 9. Методичні засади організації та проведення уроків з регіональної історії

ТЕМА 10. Методичні засади організації та проведення уроків з регіональної історії

ТЕМА 11. Методичні засади організації та проведення уроків з регіональної історії

5.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин	Форми звітності
1.	Підготовка до лекційних та семінарських занять	20 (30)	Конспект
2.	Підготовка до проміжного контролю	4 (4)	Модульна контрольна робота
3.	Виконання індивідуальних завдань: <ul style="list-style-type: none">- опрацювання науково-методичних статей;- підготовка реферату із аналізом термінології;- підготовка до презентації результатів дослідження.	14 (28) 14 (24) 20 (20)	Анотації науково-методичних статей Реферат Презентація
	Разом	72 (106)	

Тематика індивідуальних завдань

Перелік наукових статей для самостійного опрацювання

Верменич, Я.В., 2003. *Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні* / Наук. ред. П.Т. Тронько. К.: Інститут історії України.

Величко, В.В., 2011. Теоретичні та методологічні засади регіонознавства в наукових дослідженнях в Україні та інших європейських державах. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, 17.

Святченко, І.В., Алексеева, Л.В., 2016. Регіональна історія в системі шкільного історичного образования Росії: нормативні аспекти. *Інтернет-журнал «Мир науки»*, 4, 6. Доступно: <http://mir-nauki.com/PDF/19PDMN616.pdf>

Студенников, І., 2007. Регіоналістика і регіонознавство: проблеми методології та категоріального апарату. *Регіональна історія України. Збірник наукових статей*, 1.

Паламарчук, М., 1996. Регіональні дослідження: завдання і наукові підходи. *Регіональна економіка*, 1–2.

Долішній, М.І., 1997. *Соціально-економічне районування України* / М.І. Долішній, М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук, Л.Т. Шевчук. Львів: Інститут регіональних досліджень.

Тематика рефератів

1. Регіонознавство як комплексний напрям історичної науки.
2. Порівняльний і системний підходи у регіональних дослідженнях.
3. Регіон як об'єкт регіонознавства: різні підходи.
4. Регіон як територіальна система.
5. Ієрархія регіонів: різні підходи.
6. Актуальні завдання сучасного регіонознавства.
7. Методика «компейджу» в регіонознавчих дослідженнях.
8. Комплексна регіонознавча характеристика.
9. Виникнення і розвиток регіоналістичних теорій.
10. Центри регіональних досліджень в Україні та зарубіжних країнах.

11. Елементи регіонального компоненту в курсі історії України.
12. Елементи регіонального компоненту на уроках всесвітньої історії.
13. Матеріали регіональної історії в контексті нестандартних уроків.
14. Оптимізація освітнього процесу засобами регіональної історії.
15. Аналіз форм організації навчальної діяльності з використанням регіонального компоненту.
16. Усноісторичні джерела в регіонознавчих дослідженнях.
17. Досвід розробки регіональної концепції історико-краєзнавчої освіти школярів.
18. Перспективні підходи до розвитку історичної освіти з урахуванням полікультурного характеру українського суспільства.
19. ТЗН у навчанні регіональної історії.
20. Сучасні форми позакласної роботи з регіональної історії.

Результати власного індивідуального дослідження студенти презентують на семінарському занятті.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 6.1. *Форми поточного контролю:* семінарські заняття, індивідуальні завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:* модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:* залік.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науково-методичною літературою, а також якість виконання студентом індивідуального завдання у вигляді реферату та його презентації.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання, відповіді на які дають можливість оцінити рівень оволодіння теоретичним матеріалом, а також вміння застосовувати ці знання у практичній діяльності.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1. Охарактеризуйте загальнонаукові та спеціальні методи в регіонознавстві.
2. Розкрийте роль регіонознавства в системі сучасної шкільної історичної освіти.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	зараховано
70-89	
51-69	
26-50	не зараховано
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	70 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання	30 балів (проміжний контроль) – за результатами
------------------------------------	--	--

	індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,7	виконання модульної контрольної роботи
Мінімальний пороговий рівень	35 балів (поточний контроль)	16 балів (проміжний контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Анотування науково-методичних статей	5
Реферат	5
Презентація	5

Критеріями оцінювання *анотацій наукових статей* є вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором у статті. Оцінювання *реферату* здійснюється за такими критеріями: самостійність та оригінальність дослідження, виконання поставлених автором завдань, здатність здійснювати

узагальнення на основі опрацювання теоретичного матеріалу та відсутність помилок при оформленні цитування й посилань на джерела. Критеріями оцінювання *презентації* є її відповідність змісту доповіді студента за матеріалами дослідження та оригінальність візуального представлення.

8.4. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Максимальна кількість балів за відповідь на 1 питання складає 15 балів. Критеріями оцінювання є: повнота відповіді, здатність критичного аналізу теоретичного матеріалу, вміння наводити аргументи та робити висновки.

8.5. Критерії оцінювання під час підсумкового контролю

Підсумкова оцінка виставляється за результатами поточного та проміжного контролю.

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основні джерела

Величко, В.В., 2011. Теоретичні та методологічні засади регіоналістики в наукових дослідженнях в Україні та інших європейських державах. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*, 17, с. 138-144.

Верменич, Я.В., 2003. *Теоретико-методологічні проблеми історичної регіоналістики в Україні* / Наук. ред. П.Т. Тронько. К.: Інститут історії України.

Вяземский, Е.Е., 2008. *Национально-региональный компонент исторического образования: пособие для учителя*. – М.: Просвещение.

Глобалізація. Регіоналізація. Регіональна політика, 2002. Луганськ: Альма-матер, Знання.

Горобчишина, С.А., Колосова, Т.В., Лациба, М.В., 2003. *Регіональний портрет України*. К.: УНЦПД.

Студенніков, І., 2007. Регіоналістика і регіоналістика: проблеми методології та категоріального апарату. *Регіональна історія України. Збірник наукових статей*, 1.

10.2. Допоміжні джерела

Бехтенова, Е. Ф., 2004. *Проектная деятельность школьников на уроках региональной истории: метод. пособие*. Новосибирск: НГПУ.

Булатов, А.С., 2005. *Страны и регионы мира: Экономико-политический справочник*. М.: Велби; Проспект.

Верменич, Я.В., 2001. Історична регіоналістика в Україні. *Український історичний журнал*, 6.

Вяземский, Е.Е., 2008. *Национально-региональный компонент исторического образования: пособие для учителя*. М.: Просвещение. Доступно: http://www.prosv.ru/ebooks/Vazemskii_Nacional_komponent/1.html

Гладкий, Ю. Н., Чистобаев, А. И., 2002. *Регионоведение: Учебник*. М.: Гардарики.

Дергачев, В. А., Вардомский Л.Б., 2009. *Регионоведение: учебное пособие для студентов вузов*. М.: ЮНИТИДАНА.

Долішній, М.І., 1997. *Соціально-економічне районування України* / М.І. Долішній, М.М. Паламарчук, О.М. Паламарчук, Л.Т. Шевчук. Львів: Інститут регіональних досліджень.

Историческое образование в современной школе: альманах, 2004. М.: ООО ТИД «Рус. слово – РС», 3: Изучение региональной истории в школе.

Левчук, Л.Т., 1997. *Історія світової культури. Культурні регіони: Навч. посіб.* К.: Либідь.

Максимова, Т. С., 2003. *Регіональний розвиток (аналіз і прогнозування).* Луганськ.

Мезенцева, Н. І., Мезенцев, К. В., 2000. *Суспільно-географічне районування України: Навч. посіб.* К.: КНУ.

Носков, А.А., 2009. Роль учителя при изучении региональной истории и культуры в школе. *Учитель в школе*, 1.

Паламарчук, М., 1996. Регіональні дослідження: завдання і наукові підходи. *Регіональна економіка*, 1–2.

Подболотова, И.Н. Региональная история во внеклассной и внешкольной работе образовательных учреждений. *Образовательный сайт «Открытый урок. Первое сентября»*. Доступно: <http://открытыйурок.рф/статьи/625604/>

Смочко, Н.М., 2012. *Регіонознавство: курс лекцій.* Мукачево: МДУ.

Сомс, Х., 2012. Региональный подход в изучении истории: исследования немецких ученых. *Acta humanitarica universitatis Saulensis*, 14.

Філіпенко А.С., Будкін В.С., Дудченко М.А., 2004. *Міжнародні інтеграційні процеси сучасності.* К.: Знання України.

10.3. Інтернет-ресурси

<http://www.osvita.org.ua> – Освітній портал – новини освіти та науки, статті з питань освіти, навчальні курси, ресурси з дистанційної освіти.

<http://mon.gov.ua> – Сайт Міністерства освіти і науки України.

<http://www.znannya.org> – Портал знань – відкриті навчальні матеріали, дистанційне навчання, дистанційне тестування знань, вільний доступ до навчальних курсів різної тематики, освітні ресурси з інформаційних технологій, програмування, проектування програмного забезпечення.

<http://www.school.ed.net.ua> – Всеукраїнський шкільний портал – інформація про середні навчальні заклади України, курси дистанційної освіти, мультимедійні підручники, новітні розробки на допомогу навчальному процесу.

<http://www.newlocalhistory.com> – Новая локальная история: межвузовский научно-образовательный центр.

<http://www.akipkro.ru> – Региональный компонент в образовании: аналитический обзор